

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کارکردهای اجرایی در کودکان و نوجوانان

راهنمای سنجش و مداخله

نویسندگان:

پگ دلاسون و ریچارد گوئیر

مترجمان:

علی اکبر ابراهیمی، دکتر احمد عابدی،

دکتر سالار فرامرزی، بیتا آگاهی و منیر بهروز

- سرشناسه : دآوسون، پگ
Dawson, Peg
عنوان و نام پدیدآور : کارکردهای اجرایی در کودکان و نوجوانان: راهنمای تشخیص و مداخله نویسنده گان پگ
دآوسون، ریچارد گونیر؛ مترجمان علی اکبر ابراهیمی... [و دیگران]
مشخصات نشر : اصفهان: نشر توشه، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری : ۲۲۴ ص.: مضمورا، جدول.
شابک : 978-600-6005-73-7
وضعیت فهرست نویسی: فیه
یادداشت : عنوان اصلی: Executive skills in children and adolescents : a practical guide to assessment and intervention,nd ed, c2010.
یادداشت : مترجمان علی اکبر ابراهیمی، احمد عابدی، سالار فرامرزی، بینا آگاهی، منیر بهروز.
یادداشت : کتاب حاضر با عنوان "مهارت های اجرایی در کوه کان و نوجوانان: راهنمای عملی برای تشخیص و مداخله" ترجمه محمد تلخایی توسط انتشارات کورش کبیر در سال ۱۳۹۳ فیها گرفته است.
یادداشت : کتابنامه ص: ۳۱۱ - ۳۱۴.
عنوان دیگر : مهارت های اجرایی در کودکان و نوجوانان: راهنمای عملی برای تشخیص و مداخله.
موضوع : توانایی اجرایی در کودکان
موضوع : توانایی اجرایی در نوجوانان
موضوع : خودراهبری برای کودکان
موضوع : خودراهبری برای نوجوانان
شناسه افزوده : گونیر، ریچارد
شناسه افزوده : Guare, Richard
شناسه افزوده : ابراهیمی، علی اکبر، مترجم
رده بندی کنگره : ۱۳۹۳/۷۲۲۲/۸۷۲۲
رده بندی دیویی : ۱۵۵/۴۹۳
شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۵۳،۴۲

اصفهان - خیابان شمسین - ساختمان بید
تلفن: ۰۲۶۶۶۶۶۰۰۰
F-mail: ۰۲۶۶۶۶۶۰۰۰@yaho.com

کارکردهای اجرایی در کودکان و نوجوانان

راهنمای تشخیص و مداخله

نویسنده گان: پگ دآوسون و ریچارد گونیر

مترجمان: علی اکبر ابراهیمی، دکتر احمد عابدی، دکتر سالار فرامرزی،

بینا آگاهی و منیر بهروز

طرح جلد: مجتبی عصبانی

لیتوگراف: طلوع

چاپ: هشت بهشت

صحافی: سپاهان

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۰۵-۷۳-۷

ISBN: 978-600-6005-73-7

کلیه ی حقوق برای ناشر محفوظ است

۵	مروری بر مهارت‌های اجرایی
۷	روندهای رشدی
۸	مهارت‌های اجرایی و رشد مغز
۱۲	توالی رشد
۱۹	تکالیف رشدی مورد نیاز مهارت‌های اجرایی
۲۳	سنجش مهارت‌های اجرایی
۲۵	آیا جایی برای به کارگیری سنجش رسمی وجود دارد؟
۲۷	مؤلفه‌های فرایند سنجش
۲۸	شاخص‌های سنجش غیررسمی
۳۲	چک‌لیست‌های رفتاری
۳۶	سر فصل‌های سنجش
۳۶	شاخص‌های سنجش رسمی
۴۱	قرار دادن فرایند سنجش در کنار هم
۴۸	نتیجه‌گیری
۴۹	پیوند سنجش با مداخله
۵۳	تدوین اهداف رفتاری و اندازه‌گیری اثربخشی مداخله
۵۷	نمونه موردی
۵۷	مصاحبه با والد/فرم‌های تاریخچه رشد
۵۸	مصاحبه با معلم
۵۸	مقیاس درجه‌بندی رفتار
۵۹	مشاهدات رفتاری
۶۰	نتایج سنجش رسمی
۶۱	نتیجه‌گیری
۶۲	پیش‌نهادهای
۶۹	متناسب کردن مهارت‌های اجرایی با پاسخ به مداخله
۷۵	مداخلاتی برای ارتقای مهارت‌های اجرایی
۷۸	استراتژی اول: مداخله در سطح محیط
۷۸	تغییر محیط فیزیکی و اجتماعی
۸۰	تغییر ماهیت تکلیف

۸۳	تغییر روش سرنخ‌های ارائه شده
۸۵	تغییر روش تعامل بزرگسالان با دانش‌آموزان
۹۰	استراتژی دوم: مداخله در سطح فرد
۹۱	آموزش مهارت
۹۵	آموزش روند به کل کلاس
۹۶	مدل‌های دیگر آموزش روند
۱۰۱	برآنگزشتن کودکان برای استفاده از مهارت‌های اجرایی
۱۰۸	همکاری خانه - مدرسه
۱۰۹	حمایت‌های والدین خارج از دسترس
۱۰۹	حمایت معلمان خارج از دسترس
۱۱۰	خود راهبری / خود تنظیمی
۱۱۵	روندهای آموزشی خاص برای ارتقای رشد مهارت‌های اجرایی
۱۱۹	شاخص روندهای آموزشی
	۱- کسب آمادگی برای شروع روز
۱۱۹	مهارت‌های اجرایی هدف: آغازگری تکلیف، توجه پایدار، حافظه‌ی کاری
۱۲۰	تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس
۱۲۱	تعدیل و اصلاح برای کلاس‌های دوره‌ی راهنمایی
	۲- روند پایان روز
۱۲۲	مهارت‌های اجرایی هدف: آغازگری تکلیف، توجه پایدار، حافظه‌ی کاری، سازمان‌دهی
۱۲۳	تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس
۱۲۳	تعدیل و اصلاح برای کلاس‌های دوره‌ی راهنمایی
	۳- روند مجموعه تکالیف خانگی
۱۲۴	مهارت‌های اجرایی هدف: حافظه‌ی کاری
	۴- آموزش دانش‌آموزان برای تدوین طرح تکلیف خانگی
۱۲۵	مهارت‌های اجرایی هدف: آغازگری تکلیف، توجه پایدار، برنامه‌ریزی، راهبری زمان، فراشناخت
	۵- آموزش چگونگی توجه به کودکان
۱۲۶	مهارت‌های اجرایی هدف: توجه پایدار
۱۲۷	تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس
۱۲۸	تعدیل و اصلاح برای کلاس‌های دوره‌ی راهنمایی
	۶- روند تمیز کردن میز تحریر
۱۲۸	مهارت‌های اجرایی آموزش داده شده: سازمان‌دهی
	۷- نوشتن یک مقاله
	مهارت‌های اجرایی هدف: آغازگری تکلیف، توجه پایدار،
۱۲۹	برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، راهبری زمان، فراشناخت
۱۳۲	تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس
	۸- پروژه‌های دراز مدت
	مهارت‌های اجرایی هدف: آغازگری تکلیف، توجه پایدار،
۱۳۴	برنامه‌ریزی، راهبری زمان، فراشناخت

- تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس ۱۳۶
- تعدیل برای کلاس‌های دوره‌ی راهنمایی ۱۳۶
- ۹- مطالعه برای امتحان؛ مهارت‌های اجرایی هدف: آغازگری تکلیف،
توجه پایدار، برنامه‌ریزی، راهبری زمان، فراشناخت ۱۳۷
- تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس ۱۳۸
- تعدیل برای کلاس‌های دوره‌ی راهنمایی ۱۳۹
- ۱۰- سازمان‌دهی یادداشت‌ها و تکالیف
مهارت‌های اجرایی هدف: سازمان‌دهی، آغازگری تکلیف ۱۴۰
- تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس
و تعدیل برای کلاس‌های دوره‌ی راهنمایی ۱۴۰
- ۱۱- مدیریت تکالیف باز پاسخ
مهارت‌های اجرایی هدف: کنترل عاطفی، انعطاف‌پذیری، فراشناخت ۱۴۱
- ۱۲- آموزش چگونگی یادداشت‌برداری به
مهارت‌های اجرایی هدف: سازمان‌دهی، فراشناخت ۱۴۳
- راهکار یادداشت‌برداری: روش کرنل ۱۴۴
- راهکار یادداشت‌برداری: نقشه‌ی مفهومی ۱۴۵
- تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس ۱۴۶
- ۱۳- یادگیری مدیریت تکالیف پر زحمت
مهارت‌های اجرایی هدف: آغازگری تکلیف، توجه پایدار ۱۴۸
- تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس ۱۵۰
- ۱۴- یادگیری کنترل عصبانیت
مهارت‌های اجرایی هدف: کنترل عاطفی، بازداری پاسخ، انعطاف‌پذیری ۱۵۱
- تمرین روش ۱۵۳
- تعدیل و اصلاح ۱۵۳
- ۱۵- یادگرفتن کنترل رفتارهای تکان‌های
مهارت‌های اجرایی هدف: بازداری پاسخ، کنترل عاطفی ۱۵۵
- تعدیل و اصلاح ۱۵۶
- ۱۶- یادگیری مدیریت اضطراب
مهارت‌های اجرایی هدف: کنترل عاطفی، انعطاف‌پذیری ۱۵۸
- تعدیل و اصلاح ۱۶۱
- ۱۷- مدیریت تغییر در طرح‌ها یا برنامه‌ها
مهارت‌های اجرایی هدف: کنترل عاطفی، انعطاف‌پذیری ۱۶۱
- ۱۸- گریه نکردن برای چیزهای بی‌اهمیت (کوچک)
مهارت‌های اجرایی هدف: کنترل عاطفی، انعطاف‌پذیری ۱۶۳
- تعدیل و اصلاح ۱۶۵
- ۱۹- یادگیری حل مشکلات
مهارت اجرایی هدف: فراشناخت، انعطاف‌پذیری، برنامه‌ریزی ۱۶۶
- تعدیل و اصلاح برای استفاده در کل کلاس ۱۶۷

۱۶۹	مداخلاتی برای حیطه‌های مهارت‌های اجرایی خاص
۲۰۱	مربی‌گری دانش‌آموزان دچار ضعف در مهارت‌های اجرایی
۲۰۵	مرور فریند مربی‌گری
۲۰۵	گام اول: برگزاری جلسه‌ی هدف‌گذاری
۲۰۹	گام دوم: برگزاری جلسات روزانه‌ی مربی‌گری
۲۱۷	کاربرد مربی‌گری در برنامه‌ریزی درسی
۲۱۹	شواهد کارآمد بودن روش مربی‌گری
۲۲۰	مربی‌گری هم‌تاهای
۲۲۷	مداخلاتی برای مهارت‌های اجرایی در چارچوب پاسخ به مداخله
۲۲۷	سطح عمومی
۲۳۴	سطح هدفمند
۲۳۶	سطح فشرده
۲۳۸	تصمیم‌گیری در مورد استفاده یا عدم استفاده از سطح ۲ مداخلات
۲۳۹	اصول راهنما جهت نظارت بر پیشرفت دانش‌آموزان
۲۴۳	کاربردها برای گروه‌های خاص
۲۴۴	ضعف مهارت‌های اجرایی در نبود اختلال مشخص
۲۴۶	اختلال‌های تأثیرگذار بر کارکردهای اجرایی
۲۴۶	نقش مهارت‌های اجرایی در اختلال نارسانای توجه و بیش‌فعالی
۲۴۸	اختلال‌های طیف اتیسم
۲۵۰	آسیب مغزی اکتسابی
۲۵۱	گروه‌های دیگر
۲۵۲	موارد پیچیده
۲۵۵	دلالت‌هایی برای مداخله
۲۵۷	برنامه‌ریزی برای گذار
۲۶۶	پیوست: فرم‌ها
۳۱۱	منابع

مقدمه

کارکردهای اجرایی یک مفهوم عصب روان‌شناختی است که به فرایندهای شناختی سطح بالا برای برنامه‌ریزی و فعالیت هدفمند اشاره دارد که شامل شروع کردن تکلیف و پیگیری، سازمان‌دهی تکلیف، حافظه، تقویت توجه، برنامه‌ریزی، کنترل رفتارها، کنترل هیجانات، مدیریت زمان و مهارت حل مسئله می‌باشد. رشد مهارت‌های اجرایی از قبل از تولد آغاز می‌گردد و در طی دو دهه اول زندگی به رشد نهایی خود می‌رسند. از لحظه‌ای که نوزاد شروع به تعامل با محیط خود می‌نماید، بزرگسالان از وی انتظار دارند که از مهارت‌های اجرایی خود برای رفع نیازها و تقاضاهایش استفاده نماید و با شروع آموزش رسمی، والدین و مربیان و معلمان انتظار دارند که کودکان از مهارت‌های اجرایی خویش برای انجام تکالیف درسی و رفتارهای اجتماعی استفاده نمایند.

برخی از کودکان به دلایل متفاوت روند طبیعی رشد کارکردهای اجرایی را طی نمی‌کنند. این کودکان به دلیل آسیب‌های مغزی آشکار و پنهان و یا مبتلا بودن به اختلالاتی نظیر نارسایی توجه و بیش‌فعالی و یا اختلالات فراگیر رشد نیازمند مداخلات و راهکارهای ویژه هستند تا بتوانند با استفاده از راهکارهای مداخله‌ای کارکردهای اجرایی به عملکرد و پیشرفت حداکثری برسند.

علاوه براین، می‌توان با مداخلات طراحی و آرایه شده در این کتاب، به رشد کارکردهای اجرایی در کودکان عادی نیز کمک نمود تا بتوانند در عرصه‌ی زندگی تحصیلی و اجتماعی به موفقیت دست یابند.

کتاب حاضر با روش‌هایی ساده به والدین و مربیان کمک می‌نماید تا مهارت‌های سازمان‌دهی، توجه، حافظه، برنامه‌ریزی، مدیریت زمان، انجام تکالیف، حل مسئله

و تنظیم و کنترل هیجانات را به کودک آموزش داده و آن‌ها را به صورت عملیاتی به کار گیرند. آموزش این مهارت‌ها از یک سو جنبه‌ی پیشگیرانه و از سوی دیگر جنبه‌ی مداخله‌ای و درمانی دارد تا کودکانی که وارد مدرسه می‌شوند را از خطر خوردن برچسب‌های نابه‌جا و یا تشخیص ناتوانی یادگیری و اختلال رفتاری مصون دارد.

ویرایش دوم کتاب کارکردهای اجرایی در کودکان و نوجوانان: راهنمای سنجش و مداخله که یکی از قوی‌ترین و فنی‌ترین کتاب‌های موجود در حوزه‌ی کارکردهای اجرایی است، شامل ده فصل می‌باشد.

فصل اول به تعریف و شناسایی مهارت‌های اجرایی یازده‌گانه می‌پردازد. فصل دوم روش‌های متنوع و گوناگون سنجش و ارزیابی کارکردهای اجرایی و نمونه ابزارهای مورد استفاده را به بحث می‌گذارد.

در فصل سوم، فرایند سنجش با مداخله ادغام می‌گردد تا بتوان مناسب‌ترین راهکارها را برای مشکلات شناسایی شده در این مهارت‌ها به کار گرفت.

فصل چهارم، به طور گسترده راهکارهای مداخله‌ای برای ارتقای رشد مهارت‌های اجرایی جهت حمایت از دانش‌آموز دچار ضعف در مهارت‌های اجرایی را به بحث می‌گذارد.

تدوین و تنظیم روندهای آموزشی که می‌توان آن‌ها را به طور فردی و یا جمعی برای مداخله به کار گرفت، موضوعی است که در فصل پنجم به آن پرداخته شده است.

در فصل ششم، روی هر یک از یازده مهارت اجرایی به ترتیب تأکید و راهکارهای آموزشی خاص هر مهارت ارائه شده است.

مربی‌گری، به عنوان یک راهکار فراگیر برای آموزش کودکان دچار ضعف در مهارت‌های اجرایی، کاربردهای گسترده و مؤثری دارد که به طور مشروح در فصل هفتم مطرح شده است.

فصل هشتم، به معرفی یکی از جدیدترین روش‌های تشخیص و مداخله، یعنی رویکرد پاسخ به مداخله می‌پردازد و سطوح سه‌گانه آن را معرفی می‌نماید.

فصل نهم، به بررسی مهارت‌های اجرایی و مشکلات آن در کودکان آسیب دیده مغزی، نارسا توجه و بیش فعال، اتیستیک و ... می‌پردازد و در نهایت در فصل دهم، روش‌های کنترل و مدیریت کودکان دچار ضعف در مهارت‌های اجرایی در هنگام گذار (از یک کلاس به کلاس دیگر، یا از یک مدرسه به مدرسه دیگر) را به بحث می‌گذارد.

کتاب حاضر، یکی از کتاب‌های تخصصی و فنی در حوزه‌ی کارکردهای اجرایی است که به عنوان یکی از بخش‌های پروژه هوش‌افزایی سپاهان (سنجش، پرورش، آموزش هوش اصفهان) انتخاب و با صبر و تلاش همکاران مترجم، اینک به زیور طبع آراسته می‌گردد تا به عنوان راهنمای آموزشی و عملی در دسترس والدین و مربیان و برنامه‌ریزان قرار گیرد. امیدواریم این تلاش که گامی کوچک در راستای ارتقای توانمندی‌های انسان است مورد توجه قرار گیرد.